

Dr. Vratislav Slezák, polonista, germanista, člen poroty:

Posudek na české vydání knihy **Leszka Mazana: Polská Praha aneb Jak se z půlky stala polka.**

Autorská spolupráce Zdeněk Hrabica (není známo, zda má podíl na původní polské verzi, nebo ji doplnil pro české vydání, či je spoluautorem překladu). Vydalo nakladatelství BVD s. r. o. 2008.

Přeložil Václav Čapek 2008.

Odpovědný redaktor Svatopluk Štefl.

Vydání 1., 340 stran, bohatě ilustrováno, podrobný rejstřík.

Finančně i jinak knihu sponzorovaly: ministerstvo kultury ČR, Polský institut, konzulární oddělení polského velvyslanectví v Praze a mnoho dalších dobrodinců včetně Kamarádů Balkánského ranče Luka nad Jihlavou.

Na publikaci upozornila Obec překladatelů polonistka paní Mgr. Klára Pergelová a samozřejmě se s poznámkami obrátila i na nakladatelství. To vyjádřilo naději, že „chyby nejsou obsahově zásadní“ a že „překladatel není polonistou v pravém slova smyslu, ale že jde o významného autora, scénaristu, překladatele, ale také např. náměstkyně ministra kultury v době zcela nedávné, a že korektorem byl přímo spoluautor knihy Mgr. Zdeněk Hrabica (*působivší v předlistopadovém období jako redaktor a zástupce šéfredaktora Mladé fronty a později šéfredaktor týdeníku Svět v obrazech, s významnými stranickými funkcemi, nyní spolupracovník různých nakladatelství a periodik*). Z jejího zasvěceného posudku budeme v dalším citovat.

Na poslední straně obálky se o knize praví, že „je barvitým svědectvím tisíciletých česko-polských vztahů, sleduje polské stopy v Praze od jejího vzniku až dodneška, přináší o nich dosud neznámá fakta“. *To souhlasí; až na to ovšem, že přináší i mnohá jiná, jistě nezamýšlená neznámá fakta, jako že Cidlina ústí do Vltavy, čehož – a leccího jiného – si překladatel ani nakladatelství nepovšimli a žalobu neuvedli na pravou míru. Odpuštěno jim to budiž s poukazem na to, že ani většina Čechů asi neví, že řeka Cidlina vůbec existuje.*

„Originál vyšel poprvé v roce 2007 v nakladatelství Anabasis v Krakově pod titulem ‚Polska Praga czyli dlaczego Matejko lubił knedle‘ a stala se nejúspěšnější knihou měsíce.

A hned téhož roku – 13. srpna – přijal autory a představitele nakladatelství prezident České republiky prof. Václav Klaus. České vydání je naplněním prezidentova zadání, „aby se s ní co nejdříve seznámili i čeští čtenáři.“

Zadání na posvátném pražském pahorku padlo v úrodný klín; avšak zřejmě neuplynulo potřebných devět měsíců, neboť dítko, počaté ze slovanského objetí na tak vysoké úrovni, se octlo na světě nedonošené. Nedbalý porodník je měl raději ponechat ještě nějaký čas v inkubátoru.

Na předsádce, pod českým lvem a titulem Prezident republiky a údajem V Praze dne 16. října 2008 a nad vlastnoručním podpisem panovníkovým, stojí: „Kniha ‚Polská Praha‘ je dalším z mnoha svědectví o tom, jak jsme si my Češi a Poláci blízcí a byli blízkými i v historii. Jsem si jist, že tato blízkost bude mít pokračování i v historii.“ *To bychom vskutku rádi, jen abychom ale Poláky od bratrství neodradili.*

A hned za titulní stranou dává dílu požeňání na cestu i primátor naší slavné metropole (s tak nečekaně četnými polskými stopami), MUDr. Pavel Bém, a přeje „nám všem, abychom se na tu nesmírně zajímavou cestu s knihou ještě nastokrát a s radostí vydávali“. *Zatím dle mého soudu vystačí ta radost na jednu procházku (např. na Zbraslav, jak uvidíme), než se věci – doufejme – napraví.* Posvěcení z nejvyšších míst se ukázala jako nefunkční, a tak před sebou máme spíš něco jako pomstu Čechů na Polácích; snad z ní nevznikne diplomatická zápletka.

Obsah jinak zábavného a informativního polského dílka nelze vinou překladu a naprosté absence redakční úpravy skoro vnímat. Laik se možná bude královsky bavit, zato polonista hořce lkát.

Fakt, že překlad určitě neprošel redakční úpravou, dokládají nesjednocené varianty téhož názvu (*Vratislav/Wrocław*), neužití polských znaků v polsky uváděných jménech a názvech, nesprávná interpunkce v českých větách: *O matku Anežky projevil zájem, o českou korunu usilující, německý kníže rakouský, pětadvacetiletý vdovec, Rudolf III. Habsburský...Nebo: Mohutný dolní ret, rodem z Mazowsze (a poněkud i z Wawelu), byl – jak se v Praze žertovalo – stálou součástí hradčanské krajiny, když, až do roku 1914, zde obvykle vykonávali základní vojenskou službu, získávali důstojnické nárameníky a vstupovali na trůn, mladí Habsburkové.* Dále se dočteme na jedné a téže stránce o *Kosmasově (!)Kronice Čechů, Kronice Čech* i o pokračovateli *Kroniky České*; zřejmě podle překladatele jde o tři kroniky. Nedůsledností je rovněž, že nejsou uvedeni autoři českého překladu několika málo polských básní v knize.

Zavedené kulturní a historické pojmy překlad rovněž ignoruje: místo Svaté říše římské máme *Svaté římské císařství*; místo *od krále Maďarů Ludvíka Andegawenského* bychom měli číst „od uherského krále Ludvíka z Anjou“; v Praze u Královského letohrádku máme *hrající fontánu* místo zpívající, Andersenova pohádka Princezna na hrášku byla překřtěna na *Princeznu na hrachovém zrnku. Písně Božího narození* nejsou nic jiného než koledy (polsky se Vánoce totiž řeknou „Boże Narodzenie“). Bratr svatého Vojtěcha Radim je s jedinou výjimkou stále uváděn svým polským jménem *Gaudenty*.

Jedině neznalostí polštiny i polských, českých a rakouských reálií mohla vzniknout označení *bitva pod Moháčem, bitva pod Grunwaldem*; polské pod ve spojení s místem je samozřejmě české u. (*Prostě pod psa.*) Praha však v překladu sluje *nadvltavské hlavní město*. Dále se tu setkáme s *knížetem sedmihorským* místo se sedmihradským, s *dárkem z Mazowsze* místo z Mazovska, s *druhým rozebráním Polska*, čemuž se česky odedávna říká druhé

dělení; a dokonce Konopišťan František Ferdinand d'Este jako *arcikníže* (z polského arcyksiązę) místo arcivévoda si vzal *pobožnůstkářskou manželku*. (*Taky bledě skončili.*)

Překlad může být překladatelům učebnicí, jak se stát obětí tzv. zrádných slov. Náš překladatel podlehl, a tak „bezcenne relikwie“ jsou u něho samozřejmě bezcenné ostatky místo *drahocenné, nesmírně vzácné*. Z kontextu se to dalo vytušit bez námahy. Královna plnila místo povinností jen *manželské požadavky*, ale stejně se dostala do polských *pověstí* (myšleno románů, což je náležitý překlad výrazu „powieść“). Předcházela tomu *manželská hostina* na krakovském Wawelu, třebaže „konsumpcja małżeństwa“ znamená vskutku něco docela jiného než požívání pokrmů. Na svatbě nemohl chybět ani *stryc mladé panny* („panna młoda“ = nevěsta), která byla jednou z urozených *nevěst* Evropy („niewiasta“ = žena, dáma). Při zmínce o Prašném mostě na Hradčanech se říká, že tam *shořel v roce 1757 další most*, originál ovšem praví, že „most kolejny raz spłonął“ = shořel znovu, šlo o stejný most.

V překladatelově podání je „ksiązę“ *kněz* místo kníže, „imieniny“ (= jmeniny) jsou *narozeniny*, „bratanek“ (= synovec) je jak jinak než *bratranec* a „lew morski“ *mořský lev*, třebaže je to lachtan. Některá slova a jejich spojení zůstala zcela nepochopena, a tak musel nastoupit vlastní výmysl. Slyšte: *do alchymistického kelímku města se dostali Slované* (jde samozřejmě o tavicí kotlík, o míchání kultur, národností). Jinde se vůbec nelze obejít bez pomoci originálu: *Utekl ze zámku směrem ke kostelní lodi, v čele skupiny bojovníků, přes pozemek...* V originálu je „w stronę zbawczej łodzi“, tj. běžel tam, kde tušil záchranu (doslova „záchranný člun“), o kostelní lodi (polsky „nawa“) tam není ani zmínky. Známý jazykovědec Linde byl *slávista*, Ossoliński významnou osobou poského *Osvícení*. Věta *s takovým způsobem dekapitace se antropologové setkávají dodnes u primátů* se sice tváří věrohodně, než ovšem zjistíme, že se s tím jevem setkáváme u „ludów pierwotnych“, což je domorodé obyvatelstvo.

Překladatel musel navíc vzplanout velkou láskou k polskému slovosledu a nabízí nám ho hojnou měrou i pro češtinu:

Na svahu tohoto, nad Prahou se tyčícího návrší, stojí od roku 1950 největší na světě sedmnáctimetrový pomník jezdce na koni.

Český sněm rozhodl o pozvání na trůn patnáctiletého Vladislava.

Když lékař, který byl krátkozraký, pozvedl do výše očí hrudku pokládanou za jazyk, vlivem vlhkosti dechu, v ní obsažené drobečky krve změnilly barvu na růžovou nebo dokonce i červenou.

Pražští studenti nadšeně vítali z Polska přicházející, s carským režimem bojující, pětadvacetiletou dívku, Annu.

Zhotovitel překladu nezná nejen mnoho polských reálií, pročez je hodnota jejich převodu do češtiny nulová, ale nemá jasno ani v řadě českých. Přemysl Otakar II. je tady zakladatelem *křížáckého království*, ovšem originál zmiňuje město „Królewiec“, česky Královec, dnešní Kaliningrad. Husitům prý kázal *Petr*

Rokycanský, evidentně jde o Jana Rokycanu. Pod fotografií Radeckého najdeme podivnou popisku „*Otec vojáků*“ *hrdina Lvovské části Maršála Radeckého* (v originále „*Ojciec żołnierzy, bohater lwowskiej części Marsza Radetzky'ego*“, tedy hrdina Lvovské části pochodu/marše Radeckého).

Někdy jsme konfrontováni s větami zcela absurdními:

Karel s ní zplodil svého nástupce – všechny zvony v Norimberku, podávající zprávu o narozeninách, z toho dostávaly srdeční infarkt.

Orloj za svoji přesnost Karpat vděčí také Polákům.

Nerealizovaný autor tehdy přicipital za neobyčejným etnografem s otázkou, proč v polské pohádkovosti vystupují tři bratři.

Zcela mimořádně lahůdková je pasáž týkající se Ladislava Jakla, dosud nezmíněné třetí hvězdy-sudičky prezentovaného díla, který má v knížce (*slyšte, slyšte*) o jeden portrét více než jeho nadřízený! O něm, po přeslici Polákovi, jenž si zakládá na své image rockera s dlouhými vlasy, překladatel tvrdí: *Ladislav se svou maminkou do Polska jezdil (kulatě zastřížený), zejména k rodině v Gdaňsku*. Nahlédnutím do originálu zjistíme, že záhadné závorky obsahují výraz „*na okrągło*“ = kolem dokola, pořád, často.

Autor knihy, patrně ovšem autoři – neboť ten polský, jak víme, má českého koautora, představují hradního funkcionáře zevrubně na třech stranách textu; kapitolka nese název „*Tepleji, tepleji?...*“. Jak tomu porozumět? Citujme z překladu: „*Nadřízený (prezident republiky) Ladislava Jakla (bez čárky) padesátiprocentního Poláka na Pražském hradě, obvykle velice rozvážený v demonstraci pocitů, si začíná pořád výrazněji všímat ‚nutnosti oteplení‘. To přinejmenším tvrdí, ne bez satisfakce, sám Ladislav Jakl, interpetující to jako efekt svých mnohaletých usilovných (bez čárky) i když diskretních snah.*“

Vidíme, že bytostně české téma oteplování zjevně spustilo pandemii.

Abyste se, občanky a občané, osvěžili, tak vám doporučím odebrat se s knížkou na Zbraslav, je to pořád ještě Praha a je tam také mnoho polských stop, a už roku 1268 tam král Přemysl Otakar II. vybudoval – považte – *myslivecký palác* (v podstatě nic jiného než lovecký hrádek). Tam si čtete o *bláznivě krásné Praze* a myslíte na způsob, jak napravovat nezdařené překlady a dbát stavovské cti a poctivosti překladatelské i vydavatelské.

Na závěr možný dohad: Třeba překladatel podlehl internetové nabídce a zkusil si vypomoci překladačem Britanik. Dovolte, abych vám ocitoval část jednoho jeho výplodu. Text se týká křižáckého státu Edessa z 12. století.

„*Baldwin II se stal králem Jeruzaléma (také jako Baldwin II) když Baldwin já jsem zemřel v 1118. (I chápe překladač jako anglické ‚já‘) ..Edessa byl dán Joscelin v 1119. Joscelin byla braný zajatec jednou znovu v 1122. .. Joscelin pokračovala k pravidlu v jeho západu zemí Euphrates until 1149, když on byl zajat v bitvě Zengi synem Nur-inzerát-rámus. Jeho manželka prodávala co byl vlevo kraje k byzantskému císaři Manuel já Comnenus, a jeho zbývající silné*

stránky byly zajaty Nur-inzerátem-rámus. To byl první stát křižáka být zachycen, a také první být ztracen.“

– A tak se vlastně ničemu nedivme!